Kárášjoga gielda
Karasjok kommune

Høringsinnspill fra Karasjok kommune til arbeidet med ny stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye

Karasjok kommune ønsker velkommen arbeidet med en ny stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye. Kommunen deler bekymringen for den alvorlige situasjonen for våre anadrom laksefisker og mener det er behov for en helhetlig og kunnskapsbasert gjennomgang av alle faktorer som påvirker bestandene. Regjeringen har varslet at meldingen skal vurdere det samlede påvirkningsbildet for disse artene og identifisere tiltak som kan bedre deres status.

For Karasjok kommune er den stedegne laksen langt mer enn en naturressurs. Laksen er en sentral del av samisk kultur, lokal identitet, tradisjonell kunnskap, friluftsliv og høsting av naturens ressurser. Tilgangen til laksefiske har stor betydning for innbyggernes livskvalitet, tilhørighet til hjemstedet og bolyst. Livskraftige laksebestander er derfor ikke bare et spørsmål om naturforvaltning, men også om levende lokalsamfunn og bevaring av samisk kulturgrunnlag i indre Finnmark.

Karasjok kommune vil særlig understreke betydningen av å styrke overlevelsen i motfasen. Dersom bestandene av laks skal kunne gjenoppbygges i Tanavassdraget, må de faktorene som bidrar til høy dødelighet hos utvandrende smolt vies langt større oppmerksomhet enn i dag.

Både lokal og tradisjonell kunnskap, samt flere forskningsprosjekter og rapporter gjennom de senere årene, har pekt på betydelige utfordringer knyttet til smoltoverlevelse. Dette gjelder særlig predasjon fra gjedde, andre fiskearter, mink, oter, sel og fiskespisende fugler. Kommunen mener at denne problematikken må gis en mer sentral plass i den nasjonale forvaltningen av anadrome laksefisker.

Kommunen vil også påpeke at tiltak mot pukkellaks må evalueres fortløpende for å sikre at de ikke medfører utilsiktede negative konsekvenser for laks. Bestander som allerede er under betydelig press, tåler i liten grad ytterligere tap.

Karasjok kommune mener det er avgjørende at den kommende stortingsmeldingen bygger på både vitenskapelig kunnskap og lokal og samisk erfaringskunnskap. Befolkningen langs Tanavassdraget har gjennom generasjoner opparbeidet omfattende kunnskap om fiskebestandenes utvikling, vandringsmønstre og økologiske sammenhenger.

Når tradisjonell kunnskap og vitenskapelige undersøkelser peker i samme retning, må dette få konsekvenser for forvaltningens prioriteringer og valg av tiltak. Kommunen forventer at lokal og samisk kunnskap gis en tydeligere og mer forpliktende rolle i framtidig forvaltning.

Karasjok kommune viser til naturmangfoldlovens føre-var-prinsipp. Når det foreligger risiko for alvorlig eller irreversibel skade på laksbestandene, skal ikke usikkerhet brukes som begrunnelse for å utsette nødvendige tiltak. Kommunen mener kunnskapsgrunnlaget på flere områder allerede er tilstrekkelig til å iverksette målrettede tiltak for å redusere dødeligheten hos laks.

Karasjok kommune mener stortingsmeldingen bør inneholde følgende tiltak:

- Innføre krav om lukkede oppdrettsanlegg og nullutslipp fra havbruksnæringen som et sentralt virkemiddel for å sikre langsiktig beskyttelse og gjenoppbygging av bestandene av laks.

- Styrke forskning på sjøfasen til laks, hvor en betydelig del av dødeligheten skjer.
- Restaurere gyteområder, oppvekstområder og sidevassdrag der produksjonspotensialet er redusert.
- Etablere et nasjonalt program for å kartlegge og redusere predasjonstrykket på utvandrende smolt i vassdrag med sårbare bestander.
- Gjennomføre systematisk overvåking av smoltutvandringen i Tanavassdraget for å identifisere hvor og når de største tapene skjer.
- Utrede og prøve ut målrettede tiltak mot dokumenterte predatorutfordringer der forskning og erfaringsbasert kunnskap viser betydelige effekter på laksebestandene.
- Evaluere pukkellaksfeller og andre bekjempelsestiltak med sikte på å minimere utilsiktet dødelighet hos laks.
- Sikre at lokal og samisk kunnskap innlemmes i forvaltningssystemet gjennom faste arenaer for medvirkning.
- Opprette en særskilt satsing for Tanavassdraget, som verdens viktigste laksevassdrag og et sentralt grunnlag for samisk kultur og naturbruk.
- Sikre at planlegging, bygging og vedlikehold av veier, bruer og annen infrastruktur skjer på en måte som ivaretar vandringsveier for anadrom fisk, og at eksisterende vandringshindre kartlegges og utbedres.
- Midlene fra Havbruksfondet bør fordeles slik at kommuner, elveforvaltere og lokalsamfunn som rammes av stengt laksefiske kompenseres for økonomiske og kulturelle tap.
- Utrede etablering av et smoltanlegg tilknyttet Tanavassdraget for produksjon av stedegen laksesmolt som kan benyttes til bevaring, reetablering og styrking av lokale laksebestander der dette er faglig forsvarlig og i samsvar med føre-var-prinsippet.

Karasjok kommune mener tiden er kommet for å gå fra kunnskapsinnhenting til handling. Lokal og samisk erfaringskunnskap, sammen med forskningsresultater fra de senere år, har identifisert flere av de sentrale utfordringene for laksen i Tanavassdraget. Nå må dette følges opp med konkrete og målrettede tiltak.

Dersom laksen skal bevares som grunnlag for naturmangfold, samisk kultur, lokal verdiskaping, bosetting og bolyst i Finnmark, må arbeidet med å redusere dødeligheten i alle livsfaser gis høy nasjonal prioritet.